

Minna Ohtamaa
EVÄSTÄ REPPUUN
Työvälineitä ennaltaehkäisevään perhetyöhön

Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2013

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Maaliskuu 2013	Tekijä/tekijät Minna Ohtamaa
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi EVÄSTÄ REPPUUN Työvälineitä ennaltaehkäisevään perhetyöhön		
Työn ohjaaja Kaija Koivusaari		Sivumäärä 38+4
Työelämäohjaaja Helena Mäkelä		
<p>Opinnäytetyöni aihe oli työvälineen laatiminen ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Työn tilasi Peruspalvelukuntayhtymä Kallio ja tavoitteena oli luoda yksiin kansiin menetelmiä, jotka toimisivat perhetyöntekijöiden apuna perheissä työskenneltäessä. Tavoitteena oli, että työvälineen avulla työnkuva selkiytyisi myös asiakasperheille ja asioiden puheeksi ottaminen helpottuisi. Opinnäytetyöni on osittain konkreettinen tuotos ja osittain perinteinen tutkimus.</p> <p>Työtä suunnittelemaan kokoontui työryhmä, jonka jäsenet työskentelivät eri tahoilla lapsiperheiden kanssa. Työryhmän jäsenet antoivat suunnitteluun oman näkökulmansa ja ammattitietämyksensä. Perhetyöntekijöitä kuultiin haastattelemalla ja asiakkaan näkökulmaa saatiin perhetyön tekemästä asiakaspalautekyselystä vuodelta 2011. Teoriaa käsiteltiin lähinnä vanhemmuuden, arjen hallinnan ja ajankäytön osalta.</p> <p>Työvälineen sisältö rajattiin koskemaan lapsiperheiden arkeen liittyviä perusasioita, vanhemmuutta ja arjen hallintaa, jotka perhetyöntekijät nostivat haasteellisiksi nykypäivän perheissä. Tuloksena työstä on kokoelma työmenetelmistä, joiden avulla perhetyöntekijä voi ottaa asioita tarkasteltavaksi ja puheeksi perheissä, sekä tietoisuutta perhe-elämästä ja lasten kasvatuksesta</p>		

ABSTRACT

Unit Ylivieska	Date March 2013	Author Minna Ohtamaa
Degree programme Bachelor of Social		
Name of thesis Tools for preventive work with families		
Instructor Kaija Koivusaari		Pages 38+4
Supervisor Helena Mäkelä		
<p>The topic of my thesis was creating tools for preventive work with families. The thesis was ordered by the Peruspalvelukuntayhtymä Kallio (municipal association for basic services) and its objective was to compile together methods that help the family support workers in their work. Furthermore, the goal was that the tools would help the families to better understand the job description of the support workers in order to facilitate bringing up issues. This thesis is in part a concrete product and in part a traditional research paper.</p> <p>This thesis was designed together with a working group that consisted of members working with families with children in different sectors. The working group members offered their varied perspectives and their professional expertise for the planning process. The family support workers were interviewed, and a customer feedback survey carried out by the family support work services in 2011 gave the thesis customer perspective. As regards to theory, mostly the topics of parenthood, the management of everyday life and use of time were discussed.</p> <p>The contents of the tools were restricted to basic issues concerning the everyday life of families and managing it as well as parenthood in families with children, since these were the topics the family support workers see as challenging issues in the family life of current times. As a result of my work, this thesis offers a collection of work methods that help the family support workers to bring up issues and discuss them with the families.</p>		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TARKOITUS	3
2.1 Perhetyö	3
2.2 Lähtökohta työlle	3
2.3 Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmät	4
2.4 Työvälineen tarkoitus ja tavoitteet	5
3 TYÖVÄLINETTÄ LAADITTAESSA	6
3.1 Kyselyt	7
3.2 Rajaus	7
3.3 Lähteitä	8
4 VANHEMMUUS	9
4.1 Vanhemmuuden määrittelyä	9
4.2 Biologinen, sosiaalinen ja psyykinen vanhemmuus	10
4.3 Luottamus omaan vanhemmuuteen	11
4.4 Hyvä ja riittävä vanhemmuus	12
4.5 Vanhemmuus asiakaslähtöisesti	14
5 AJANHALLINTA, LÄSNÄOLO JA LÄHEISET	16
5.1 Lasten ajankäyttö	16
5.2 Vanhempien ajankäyttö	17
5.3 Perheen yhteinen ajankäyttö	18
5.4 Tietoinen läsnäolo ja kosketus	19
5.5 Tukiverkostot	19
6 ARJEN RUTIINIT	21
6.1 Uni ja lepo	22
6.2 Ravinto	22
6.3 Ulkoilu ja liikunta	23
7 TUTKIMUSTULOKSET	24
7.1 Perhetyöntekijöiden esiin nostamat toiveet	24
7.2 Perhetyön asiakaspalaute vuodelta 2011	25
7.2.1 Käyntikertojen määrä	26
7.2.2 Ohjaus ja neuvonta	27
7.2.3 Perheen osallistuminen perhetyöhön	29
7.2.4 Tuntimäärät perheessä	30
7.2.5 Asiakaspalautteen analysointi keskiarvoon perustuen	32

7.3 Asiakaspalautteen ja työntekijäkyselyn vaikutukset työkirjan sisältöön	32
7.4 Yhteenveto asiakaspalautteesta ja työntekijöiden näkemyksistä	33
8 POHDINTA	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kiinnostuin perhetyöstä ja erityisesti sen menetelmistä, tavoitteista ja tarkoituksesta tehdessäni syksyllä 2011 työharjoittelua Peruspalvelukuntayhtymä Kallion sekä ennaltaehkäisevässä että lastensuojelun perhetyössä. Perhepalvelukeskustyöryhmä oli havainnut tarpeen työvälineelle, joka tulisi Kallion ennaltaehkäisevän perhetyön käyttöön. Työvälinettä suunnittelemaan perustettiin monialainen työryhmä, johon kutsuttiin lapsiperheiden kanssa työskenteleviä henkilöitä Kallion alueelta. Työryhmä päätyi tilaamaan työn opiskelijatyönä ja kuullessani asiasta tartuin mielenkiintoiseen haasteeseen heti. Perhetyöllä oli ennestään käytössään erilaisia menetelmiä, jotka oli koottu kansoihin eri aihealueittain. Tarkoituksena oli nyt koota lomakkeisto, joka toisaalta loisi perhetyölle tietyt raamit ja yhdenmukaistaisi työnkuvaa ja toimisi myös perhetyön päätyttyä asiakasperheiden käytössä.

Perhetyö eri perheissä on hyvinkin moninaista ja tarpeellisia menetelmiä runsaasti. Työn suunnittelussa mukana ollut monialainen työryhmä kokoontui säännöllisesti, vaihtelevalla kokoonpanolla työvälineen kokoamisen aikana. Keskusteluiden aiheiksi nousivat usein lapsiperheiden arjenhallinnan haasteet, vanhemmuus ja näiden asioiden esiin nostaminen työskenneltäessä lapsiperheiden kanssa. Työvälinettä suunniteltaessa päädyttiin rajaamaan aihealueet koskemaan yleisimpiä lapsiperheiden haasteita. Näitä haasteita kartoitettiin tekemällä kysely perhetyöntekijöille ja tutkimalla ennaltaehkäisevän perhetyön asiakaspalautteen tuloksia.

Tutkimuksella ja kyselyllä haluttiin saada suuntaa antavia vastauksia kysymyksiin; Mikä on perhetyön keskeinen aihepiiri, johon asiakasperheiden tuen

tarve kohdistuu, ja millaisilla menetelmillä näihin tarpeisiin voidaan vastata? Perhetyöntekijät kaipasivat apuvälineitä haastavien ja vaikeiden asioiden nostamisessa keskusteluihin. Toisaalta peräänkuulutettiin asiakaslähtöisyyttä, jonka periaatteen mukaisesti asiakas itse määrittelee omat voimavaransa, vahvuutensa ja toisaalta myös arjen haasteensa. Keskustelua herättämään työvälineen alkuun liitettiin perheen vanhemmille tehtävä haastattelu, jonka perusteella tehdään perheen tuen tarve näkyväksi sekä perheelle, että työntekijälle.

Työntilaajaryhmän päätöspalaverissa sovittiin, että työvälinettä ei liitetä osaksi julkisesti nähtävillä ja saatavilla olevaa opinnäytetyötä. Evästä reppuun – työvälineitä ennaltaehkäisevään perhetyöhön jää Peruspalvelukuntayhtymä Kallion käyttöön.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA TARKOITUS

2.1 Perhetyö

Jokaisen kunnan on lastensuojelulain mukaan järjestettävä ehkäisevää lastensuojelutoimintaa itsenäisesti tai yhdessä useamman kunnan kanssa niin, että se edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Tukemalla lapsiperheiden arkea ja vanhempia lasten kasvatuksessa turvataan lapsen kasvu ja iänmukainen kehitys. Ehkäisevää lastensuojelua on muun muassa neuvolan, päivähoidon, kolmannen sektorin ja yhdistysten tarjoama tuki lapsiperheille. Ehkäisevä lastensuojelutyö ei edellytä lastensuojeluasiakkuutta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/14,3 §, 12§.)

Ennaltaehkäisevää perhetyötä voidaan tehdä usealla eri ammattinimikkeellä usealla eri taholla. Muun muassa seurakunnat, varhaiskasvatuspalvelut, järjestöt ja neuvola voivat toteuttaa perhetyötä erilaisilla toimintamalleilla. Jokaisella työmuodolla ja työtä tekevällä taholla on kuitenkin sama tavoite, lapsiperheiden hyvinvoinnin edistäminen. Perhetyö tapahtuu vuorovaikutuksessa perheenjäsenten kanssa perheen omia voimavarojen esiin nostaen ja vahvistaen. (Vilén, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010)

2.2 Lähtökohta työlle

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa on aloitettu ennaltaehkäisevä perhetyö erillään lastensuojelun perhetyöstä vuonna 2010. Ennaltaehkäisevän perhetyön asiakkailta ei edellytetä lastensuojelun asiakkuutta, vaan sen on tarkoituksena olla matalan kynnyksen palvelu lapsiperheille. Asiakkuus ennaltaehkäisevään

perhetyöhön on vapaaehtoista, mutta perheeltä edellytetään sitoutumista tavoitteisiin, jotka asetetaan yhdessä perhetyönohjaajan, perheeseen osoitetun työntekijän ja perheenjäsenten yhteistyöllä ennen perhetyön alkamista. Perhetyöstä tehdään sopimus, johon jokainen osapuoli allekirjoituksellaan sitoutuu.

Ennaltaehkäisevässä perhetyössä oli syksyllä 2011 havaittu tarve työvälaineelle, joka toimisi perhetyöntekijöiden apuna perheissä työskenneltäessä, ja joka palvelisi perheitä haastavissa arjen tilanteissa alle kouluikäisten lasten vanhempina. Perhekeskustyöryhmässä oli päädytty perustamaan moniammatillinen työryhmä, joka on ollut mukana suunnittelemassa työvälaineen sisältöä ja muotoa. Työryhmään kuului edustajia perhetyöstä, neuvolasta, perheneuvolasta, päivähoidosta, seurakunnasta, ja Mannerheimin Lastensuojeluliitosta. Työryhmä päätyi tilaamaan oppaan tilaustyönä kahdelta sosionomiopiskelijalta, jotka voisivat koota työvälaineen opinnäytetyönään. Aikatauluongelmien vuoksi työtä päätyi tekemään lopulta vain yksi opiskelija.

2.3 Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmät

Perhetyöntekijöiden haastattelu toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Haastattelussa näkyy kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisenä piirteenä kohdejoukon tarkoituksenmukainen valinta ja tavoitteena on toiminnan merkityksen ymmärtäminen. Lähtökohtana on todellisten tilanteiden kuvaaminen ja laadullisessa tutkimuksessa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tutkimuksen tavoitteena on löytää tosiasioita, joita kuitenkin aina muovaavat arvot ja tutkimuksessa ilmi tulevien asioiden ymmärtäminen.

Täydellisen objektiivisuuden säilyttäminen on näin ollen laadullisessa tutkimuksessa mahdotonta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1996. 151-157)

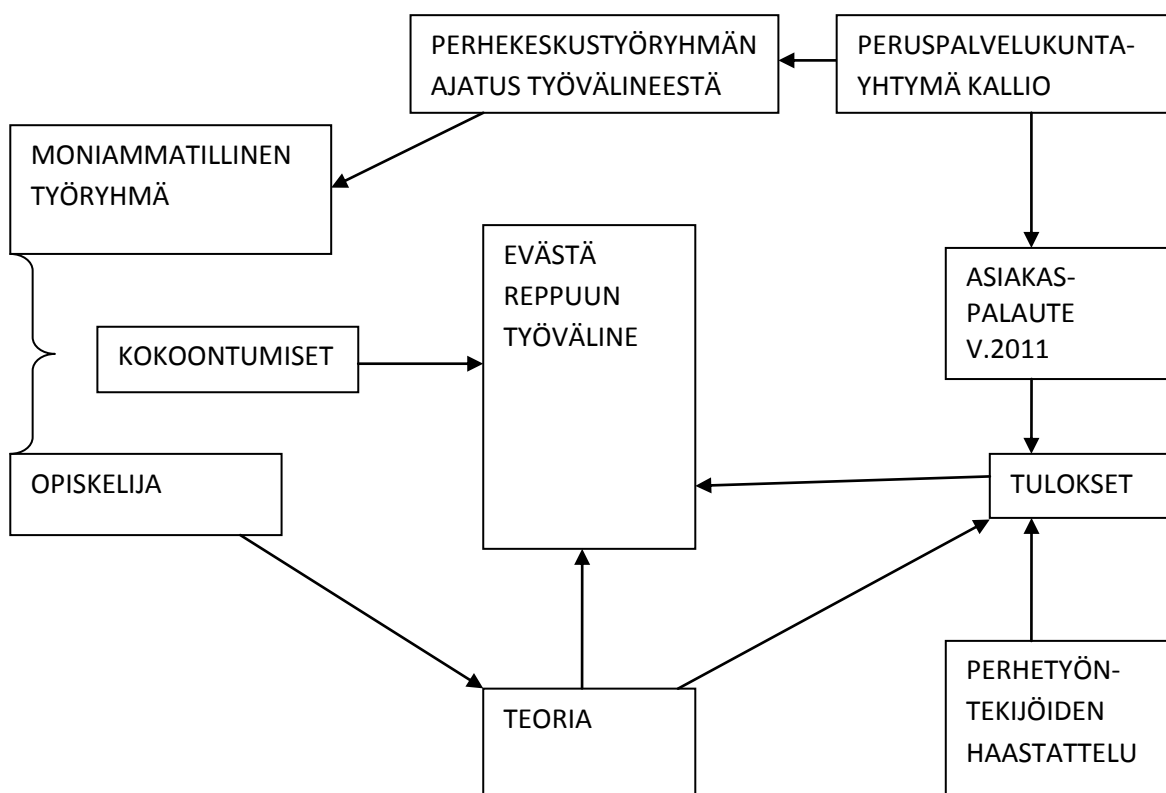
Kallion ennaltaehkäisevässä perhetyössä oli kerätty perhetyön asiakkailta vuoden 2011 aikana asiakaspalautetta. Työn tilaaja toivoi tämän asiakaspalautteen huomioon ottamista työvälinettä laatiessa. Perhetyön asiakaspalautteet oli kerätty nimettömästi ja saadut vastaukset purettiin ja analysoitiin määrällisen tutkimusmenetelmän periaatteella. Kvantitatiivisen tutkimuksen perustana on objektiivisesti todettavista tosiasioista rakentuva todellisuus. Keskeistä on havaintoaineiston soveltuminen määrälliseen mittaamiseen. Päätelmät tehdään tilastolliseen analysointiin perustuen ja tuloksia kuvaillaan muun muassa prosenttitaulukoiden avulla. Teorian tehtävä määrällisessä tutkimuksessa on muun muassa luoda selityksiä ja ennusteita, mahdollisesti tuoda esille ongelman monimutkaisuus, paljastaa piiloisia oletuksia, luoda uusia ideoita tai osoittaa näennäisesti erillisten ongelmien yhteenkuuluvuus. (Hirsjärvi ym. 1996. 130-134)

2.4 Työvälineen tarkoitus ja tavoitteet

Tavoitteena oli koota ennaltaehkäisevän perhetyön tekijöille työvälineeksi lomakkeisto menetelmistä, joiden avulla perhetyössä voidaan edetä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti (LIITE 5). Moniammatillisen työryhmän kokoontuessa keskustelemaan työvälineen sisällöstä, esiin nostettiin työnkuvan selkeyttäminen sekä työntekijöiden, että asiakasperheiden näkökulmasta. Kallion tavoitteena on yhdenmukaistaa perhepalveluita yleensäkin eri kuntien välillä. Tarkoituksena oli, että työväline toimisi tukena asioiden puheeksi ottamiselle ja näkyväksi tekemiselle, jolloin perhetyö ohjautuisi enemmän vuorovaikutuksellisen tukemisen malliin.

3 TYÖVÄLINETTÄ LAADITTAESSA

Perhekeskustyöryhmän aloitteesta lähtenyt prosessi työvälineen kokoamiseksi ennaltaehkäisevän perhetyön tekijöille alkoi syksyllä 2011. Työryhmä valitsi tahot, joita kutsuttiin mukaan suunnittelemaan työvälinettä ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Joulukuussa 2011 kokoontui ensimmäinen monialainen työryhmä keskustelemaan lapsiperheiden arjen haasteista. Työryhmän jäsenet jakoivat omia kokemuksiaan työskentelystä lasten ja heidän vanhempiansa kanssa. Työvälineen sisällöstä keskusteltiin ja pohdittiin, mitä oppaita on jo olemassa esimerkiksi neuvolan käytössä. Myöhemmässä vaiheessa työryhmä kokoontui myös muutamia kertoja suppeammalla osanottajamäärällä, jolloin sisältöä määriteltiin ja tarkennettiin entisestään.

KUVIO 1. OPINNÄYTETYÖPROSESSI

3.1 Kyselyt

Työkirjan sisältöä työryhmässä mietittäessä esiin nousi ajatus perhetyöntekijöiden omien näkemysten, kokemusten ja toiveiden huomioon ottamisesta työvälinettä suunniteltaessa. Laadullisena tutkimuksena laadittiin pienimuotoinen kysely, johon neljä työntekijää vastasi sähköpostitse (LIITE 2). Sen lisäksi työn tilaaja, eli ennaltaehkäisevä perhetyö, toivoi tehtävän koosteen ennaltaehkäisevän perhetyön asiakaspalautekyselystä vuodelta 2011, joka kertoi asiakkaiden omista kokemuksista ja toiveista perhetyön suhteen (LIITE 1). Asiakaskysely on käsitelty tämän työn yhteydessä määrällisenä tutkimuksena.

3.2 Rajaus

Työtä rajattiin niin, että työväline sisältää lapsiperheen arkeen liittyviä perusasioita herättämään keskustelua perheen sisällä ja perhetyöntekijän kanssa. Varsinaisia konkreettisia ohjeita arjen sujumiseksi ei työkirjaan sisällytetty, koska todettiin, että ruokaohjeita, lapsen eri ikäkausien kehitysoppaita tai esimerkiksi vuorovaikutusleikkiopas on jo olemassa ja perhetyöntekijän tai perheen saatavilla. Perhetyön aloitusta helpottamaan koottiin perheelle tehtävä aloitushaastattelu, jonka tarkoituksena on kartoittaa perheen omaa näkemystä arjestaan. Haastattelun avulla voidaan kohdentaa perheen tuen tarpeita vanhempien itsensä esiin nostamana.

Asiakaspalautteista ja perhetyöntekijöiden haastatteluista merkittävimpinä esiin nousseiden asioiden pohjalta työvälineeseen määriteltiin osa-alueiksi muun muassa arjen hallinta, ajankäytön suunnittelu ja tietoinen läsnäolo. Koettiin, että

arjen hektisyys, kiire ja kasvavat vaatimukset ja paineet perheen ulkopuolelta rasittivat perheiden arkea.

3.3 Lähteitä

Työvälinettä suunnitellessa ja kootessa eri työmuotoja tutustuttiin muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton vanhempain nettiin, jossa on erilaisia arkea helpottavia oppaita ja ohjeita lapsiperheen vanhemmille. Sen lisäksi kerättiin myös muita perheiden ja vanhempien kanssa työskenneltäessä käytettäviä välineitä ja näistä muokkaamalla ja yksinkertaistamalla laadittiin Evästä reppuun – työkirja. Keskeisimmiksi osa-alueiksi nousivat arjen rutiinien sujuvuus ja säännöllisyys, sekä vanhemmuus ja läsnäolo.

Työvälineen sisältöön vaikuttamassa olleet monialainen työryhmä, haastatteluun vastanneet perhetyöntekijät ja asiakaspalautteen antaneet asiakasperheet antoivat vastauksia kysymyksiin: Mikä on perhetyön keskeinen aihepiiri, johon asiakasperheiden tuen tarve kohdistuu, ja millaisilla menetelmillä näihin tarpeisiin voidaan vastata? Keskustelut perheiden parissa työskentelevien kanssa ja tutkimusten tulokset saivat tukea teoriasta.

4 VANHEMMUUS

Vanhemmuus ja lapsuus sekä niiden välinen suhde on kiinnostanut ihmisiä jo vuosisatojen ajan. Vanhemmuutta on tutkittu eri aikakausina ja maailman muuttuminen on havaittavissa aina suhtautumisessa lapsuuteen ja sitä kautta vanhemmuuteen. Jokainen sukupolvi haluaa usein muuttaa omassa vanhemmuudessaan jotakin verrattuna omaan lapsuuteensa ja suhteestaan vanhempiinsa, mutta toisaalta tuo siitä myös omaan äitiyteen tai isyyteen jotakin mukanaan, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Yleisesti ajatellen aikaa vuosikymmenten taakse, enää länsimaiden hyvinvointivaltioissa lapsilla ei ole niin suurta vaaraa kokea aliravitsemusta, hoidollista laiminlyöntiä tai väkivaltaa kenenkään siihen puuttumatta, kuin entisaikoina. Nykyajan lasten kasvun ja kehityksen haasteina ovat sen sijaan liikunnan vähyys tai liiallisuus, elektroniset pelit ja laitteet ja internet sekä erilaiset psyykkiset vaikeudet, kuten esimerkiksi masentuneisuus, itsetuhoisuus, käytös- ja syömishäiriöt sekä stressiperäiset sairaudet. (Honorè 2008)

4.1 Vanhemmuuden määrittelyä

Vanhemmuudessa oleellisinta on, että lapsesta nautitaan ja iloitaan. Lasta arvostetaan ja hänet nähdään ja kuullaan. Juha T. Hakala muistuttaa kirjassaan *Onnellinen lapsi – vanhempien kasvatusoppi*, että lapset kyllä tiedostavat vanhempien huolestuneisuuden tai pettymisen ja korostaa lapsen oikeutta ennen kaikkea tuntea vanhemmuuteen liittyvät ilon ja ylpeyden tunteet (Hakala 2011, 35). Ilon ja nauttimisen esteenä onkin usein vastuullisuus, huolehtiminen tai oma riittämättömyyden tunne vanhempana. Tämä lieneekin syy sille, että

isovanhempien on helpompi iloita ja nauttia lapsenlapsistaan kuin omista lapsistaan. Vuorovaikutuksellinen toiminta lapsen ja aikuisen välillä on tässäkin asiassa kaiken perusta. (Spock 1988; Hakala 2011)

Vastasyntyneen vauvan hoitamisessa äidin rooli on usein aluksi suurempi imettämisen vuoksi. Isän merkitys vauvan elämässä ei kuitenkaan ole vähäisempi. Vauva kiintyy isään yhtäläillä kuin äitiin ja kykenee erottamaan nämä toisistaan. Isä luo vauvaa hoitamalla suhteen, joka tuo turvaa vauvalle ja tukee hänen kehitystään. Isä ja äiti, jotka jakavat vanhemmuuden, jaksavat paremmin myös parisuhteessa. Spockin mukaan synnynnäistä äidin- tai isänvaistoa ei ole olemassa. Vaisto syntyy, kun oppii tuntemaan lapsen häntä hoitaessaan. (Huttunen 2011, Spock 1998)

Jokainen perhe on yksilöllinen ja ainutlaatuinen. Piirtämällä perheen verkostokartan, voi hahmottaa, keitä perheeseen ja läheisiin kuuluu. Vanhempia voi olla useampia kuin kaksi, biologisten vanhempien lisäksi aikuisia, jotka ovat tulleet osaksi lapsen arkea muuta kautta. Kukaan aikuinen ei korvaa vanhempiana toista, mutta jokainen lapsen kanssa arkea elävä aikuinen luo oman suhteensa lapseen tuoden oman panoksensa tämän kasvuun ja kehitykseen. Perheenjäsenten verkostokartat voivat näyttää erilaisilta ja siksi lapselle on hyvä piirtää aina oma verkostokartta.

4.2 Biologinen, sosiaalinen ja psyykinen vanhemmuus

Biologiset vanhemmat antavat lapselle perimän ja geneettisen identiteetin, mutta lapsen kasvattamisessa ja arjessa kyse on tietenkin paljon muustakin. Se vanhempi ja aikuinen, joka elää lapsen arjessa ja huolehtii lapsesta, määrittää sosiaalisesti vanhemmaksi. Sosiaalisen vanhemman ei tarvitse olla mitään sukua tai laillisesti

edes huoltaja. Hän kuitenkin asuu samassa taloudessa lapsen kanssa ja on usein päivittäin tämän elämässä. Yhteisessä arjessa tällainen aikuinen joutuu tahtomattaankin puuttumaan lapsen kasvatukseen perheen toimivuuden vuoksi. (Huttunen 2011.)

Lapsi itse määrittää omaan arkeensa ja elämäänsä kuuluvia aikuisia omien kokemustensa ja tuntemustensa kautta. Psykkiseksi vanhemmuudeksi kutsutaan sellaista lapsesta huolehtivaa aikuista, jonka lapsi itse kokee vanhemmakseen ja johon lapsi kiintyy ja samaistuu. Käytännön tasolla lapsi ottaa hoivaa ja tukea vastaan parhaiten vanhemmalta, jonka itse kokee tunnetasolla vanhemmakseen biologisista tai laillisista siteistä huolimatta. Psykkinen vanhemmuus perustuu vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä, sekä aikuisten kunnioitukseen toisiaan kohtaan. (Huttunen 2011; Hakala 2011)

4.3 Luottamus omaan vanhemmuuteen

Nykyään kuulee usein vanhemmuuden olevan hukassa. Mitä sitten on hyvä tai riittävä vanhemmuus, johon lapsiperheiden äitejä ja isiä tuetaan? Jokainen vanhempi kokee oman vanhemmuutensa omalla tavallaan, mutta voidaanko vanhemmuudelle kuitenkin asettaa jokin punainen lanka, sellaiset raamit, joiden sisällä toimimalla voi luottaa toteuttavansa hyvää tai riittävää vanhemmuutta. Jokaisessa perhetyön asiakasperheessä on aiheellista selvittää, mikä perheen äidin ja isän mielestä on hyvää vanhemmuutta, jotta vanhemmuuden tukeminen toteutuu asiakaslähtöisesti ja perheen arvoja kunnioittaen. Perhetyöntekijän ammattitaito punnitaan usein arvostiritojen kohdatessa. Lasten vanhemmille pitää antaa tilaa ja jopa kannustaa rakentamaan oman näköistä vanhemmuutta. (Hakala 2011)

Perhetyökirjan sisällön suunnittelussa moniammatillisessa työryhmässä keskusteluissa nousi usein esiin muun muassa vanhempien voimattomuus asettaa rajoja lapsille, ja toisaalta vaatia niiden noudattamista. Alle kouluikäisten lasten kanssa kyse on enemmän luottamuksesta lapsen ja aikuisen välillä, kuin kurin ja sääntöjen noudattamisesta. Lapset tuntevat olonsa turvalliseksi kun aikuinen on johdonmukainen ja perustelee asettamansa rajat. On sääntöjä, joita perhe voi laatia yhdessä ja sääntöjä jotka aikuiset määrittelee. Honorén mukaan oleellista on se, että asioista keskustellaan, lapsiakin kuullaan ja säännöillä on jokin tarkoitus. Turvallisuutta ei ole se, että lapsi elää elämänsä ilman epäonnistumisia tai vaikeuksia. Vältellessään lapselle syntyviä pettymyksen tunteita vanhemmat saattavat ajautua liialliseen joustamiseen rajojen pitämisessä. (Honoré 2008)

4.4 Hyvä ja riittävä vanhemmuus

Hyvään vanhemmuuteen ei ole yhtä oikeaa tapaa, vaan jokaisen vanhemman on rakennettava omansa perheensä ja lastensa yksilöllisyyden mukaan. Täydellistä vanhemmuutta tai lapsuutta ei ole mahdollista saavuttaa, eikä siihen pidä pyrkiäkään. Aikuisen tulee kuitenkin sitoutua vanhemmuuteensa. Vanhempana joutuu tekemään valintoja, jolloin vaakakupissa on oma aika ja omat tarpeet ja toisaalta lapsen tarpeet. Lapsen elämää ei tarvitse suunnitella ja ohjata valmiiksi kasvatusoppaiden mukaisesti, eikä lapsen kautta pidä elää omaa elämäänsä. Vanhemman tehtävä on antaa lapsen elää omaa elämäänsä, tehdä itsenäisiä päätöksiä, onnistua ja tehdä virheitä, mutta olla samalla tarvittaessa saatavilla ja läsnä. (Honoré 2008, Hakala 2011)

Vastasyntyneen vauvan kanssa pari ensimmäistä kuukautta kuluvat perusasioiden parissa, vaihdetaan vaippaa, syötetään, kylvetetään, puetaan sekä myös pajataan ja tyyntellään vauvaa. Näiden ensimmäisten kuukausien aikana alkaa varhaisen vuorovaikutuksellisen suhteen luominen vauvan ja vanhempien välille. Suhde syntyy katsekontaktilla vauvaan, hymyilemällä ja puhumalla hänelle sekä kosketuksen kautta. Pienet vauvat nauttivat kahdenkeskeisestä vuorovaikutuksesta ja katsekontaktista, häntä hoitavan läheisen ihmisen ilmeistä, eleistä ja äänensävyistä sekä niistä välittyvistä tunteista. Vahvan siteen muodostuminen vauvan ja vanhempien välille on erittäin tärkeää myöhemmin tapahtuvan kehityksen, oppimisen ja stressinsietokyvyn vahvistumisen kannalta. (Honoré 2008, 56-59; Löytynoja 2005)

Pikkulapsen aivojen hermostot tarvitsevat ärsykeitä kehittyäkseen. On todettu, että mitä aiemmin ja enemmän vauvalle tarjotaan ärsykeitä, sitä älykkäämpi hänestä tulee. Tällainen ajattelu voi johtaa helposti ärsyketulvan tuottamiseen vauvalle lelujen, musiikin ja toiminnan kautta ja aiheuttaa stressireaktion pienellekin lapselle. Lapset ovat kehittyneet kautta aikojen normaalisti arkipäivässä kokemiensa asioiden avulla, ilman tarkoituksella tuotettuja ärsykeitä. Kohtaamiset vanhempien ja sisarusten kanssa, sekä ulkoilut ja kaikki arkipäivän toiminnot tuottavat vauvan eri aisteille ärsykeitä luonnollisessa muodossa, hän haistaa, maistaa, näkee, kuulee ja tuntee paljon asioita päivän aikana. (Honoré 2008, 51-55)

Vauvan ja vanhemman suhde vauva-aikana on erittäin tiivis ja vuorovaikutuksellinen. Suhde muuttuu lapsen kasvaessa, itsenäistyessä ja erkaantuessa vanhemmistaan omaksi yksilökseen. Taaperoikäiselle on jo tärkeää saada olla omassa rauhassa, tutkia ja leikkiä omaehtoisesti ja vanhemmankin on helpompi keksiä lapselle mielenkiintoista ajanvietettä erilaisilla virikkeillä.

Vuorovaikutuksen muuttuessa muotoaan, vanhempien pitää huolehtia siitä, ettei se katoa kokonaan. Keskustelua, kuuntelua ja tietoista läsnäoloa ylläpitämällä ja parantamalla voi vähentää valvonnan, neuvonnan ja opastuksen osuutta lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. (Honoré 2008)

Syyllisyyden tunteet saavat vanhemmat tekemään huonoja päätöksiä, kuten antamaan periksi lasten oikuille. Paine toimia kasvattajana oikein on kova ja saatavilla olevan tiedon määrä valtava. Hakalan mukaan lapset rakastavat rutiineja ja toivovat vanhemmiltaan enemmän aikaa heidän kanssaan, vaikka pyytäisivätkin jotain ihan muuta. Vanhemmat herkästi toimivat vastoin omia vaistojaan jotta säästyisivät ristiriidoilta, jotka kuitenkin kuuluvat normaaliin elämään ja joilta ei voi välttyä, korkeintaan siirtää tulevaisuuteen. (Honoré 2008, Hakala 2011)

4.5 Vanhemmuus asiakaslähtöisesti

Kun perhe voi hyvin, lapsi voi hyvin. Äidin ja isän vanhemmuuden, jaksamisen ja osaamisen tukeminen tulee toteuttaa perhelähtöisesti, sillä vanhemmat ovat oman perheensä asiantuntijoita. Aktiivisella kuuntelulla ja vuorovaikutuksella perheen kanssa työntekijä oppii tuntemaan perheen niin, että toiminta voi olla asiakaslähtöistä. Aito vanhemmuuden vahvistaminen vaatii työntekijältä sensitiivisyyttä ja vanhempien kunnioittamista. Luottamuksen synnyttyä perheen ja työntekijän välille, on työntekijän helpompi nostaa vaikeampiakin asioita keskusteluissa esille. Asiakaskeskeinen työmalli on tärkeä muistaa myös perheen asioissa monialaisessa yhteistyössä. Jokainen yhteistyö taho tiedostaa oman roolinsa ja ennen kaikkea jokaisella on selvillä perustehtävä, joka perustuu

asiakasperheen tarpeisiin, ei työntekijöiden tarpeisiin toteuttaa itseään tai työtään.
(Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2007. 15-16, 25-26, 72)

5 AJANHALLINTA, LÄSNÄOLO JA LÄHEISET

Maailman muuttuminen, teknologian kehittyminen, elämäntyylien ja perhemuotojen muuttuminen luovat muutospaineita arjen vanhemmuuteen. Se, mikä päti omassa lapsuudessa, voi olla jo historiaa. Perusasiat, kuten ihmisen perimmäiset tarpeet tai käyttäytymismallit eivät kuitenkaan muutu tai kehity niin suurella vauhdilla, kuin se ympäristö, missä elämme. Yksi asia, mikä ei oletettavasti muutu koskaan, on tuntien määrä vuorokaudessa. Se on jokaiselle ihmiselle asemaan tai elämäntilanteeseen katsomatta sama ja rajallinen. Viime vuosina mahdollisuudet vapaa-ajan viettoon ovat kuitenkin lisääntyneet rajusti ja vanhemmiksi tullessaan ihmiset joutuvat tekemään päätöksiä ajankäyttönsä suhteen enemmän kuin ennen.

5.1 Lasten ajankäyttö

Siinä missä liiallisten ärsykkeiden tuottaminen vauvalle aiheuttaa aivoissa stressihormonitulvan, se tekee sen myös isommalle lapselle. Teknologian kehittymisen myötä tv, tietokone ja videopelit ovat lasten arkipäivää. Oikein käytettynä ja oikeissa mitoissa annosteltuna tv-ohjelmat, internet ja pelit voivat olla kehittäviä, opettavia ja vaarattomia. Oikea käyttö tarkoittaa laadukkaita lastenohjelmia mielellään yhdessä aikuisen kanssa katsottuna tai ainakin aikuisen läsnä ollessa, sekä ikä- ja sovittujen, kohtuullisten aikarajojen noudattamista pelien pelaamisessa. Vuonna 2004 Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan jokainen tunti, jonka lapsi viettää tv:n ääressä päivittäin, lisää 10% riskiä sairastua myöhemmin elämässä ADHD-tarkkaavaisuushäiriöön. (Honoré 2008, 108-110)

Väkivaltaisista videopeleistä ja niiden vaikutuksista lasten käytös- ja tarkkaavaisuushäiriöihin on käyty myös kiivasta keskustelua. Erään tutkimuksen mukaan puolen tunnin pelaaminen aiheutti lapsen etummaisen otsalohkon toiminnan hidastumista. Etummainen otsalohko on ihmisellä juuri se osa aivoista, joka säätelee keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta. Lapsen ikätasolle sopivat pelit voivat kuitenkin opettaa lapselle hyviä taitoja muun muassa lukemisen, laskemisen ja havainnoinnin osa-alueilla sekä stimuloida aivotoimintaa. Vaikka peleillä sinänsä ei olisikaan vaikutusta suoraan aivojen toimintaan, vie aika jonka lapsi käyttää television, tietokoneen tai pelikoneen ääressä aikaa muilta tärkeiltä toiminnoilta, kuten ulkoilulta ja liikunnalta. (Honoré 2008, 108-110)

5.2 Vanhempien ajankäyttö

Juha Jämsä ja Susa Kalliomaan kirjassa *Isyyden kielletyt tunteet* isyys nostetaan esiin siinä missä äitiyskin, ja nimenomaan erillisenä äitiydestä. Kirjan mukaan stereotyyppiset isäkuvat luovat kuvan perheensä elättävästä isästä, joka on paljon poissa perheen luota ja jolla on etäinen suhde lapsiinsa etenkin vauvaikäisenä. Perhetyöntekijät toivat kuitenkin haastattelussa esiin, että paljon kotoa poissa olevat isät luovat haasteita nykypäivän lapsiperheiden arkeen. Stereotyyppien rinnalla isille luovat paineita nykyajan vaatimukset osallistuvasta isästä tasavertaisena vanhempana äidin kanssa. Tasavertaisuuden tavoittelu on saanut isät enemmän lunastamaan paikkaansa lastensa kasvattajina ja kiinnostumaan omasta vastuullisesta roolistaan enemmän. (Jämsä ym. 2010)

Taloudelliset seikat voivat edellyttää isän poissaoloa perheen parista töiden vuoksi, mutta työt eivät saa olla esteenä tasavertaiselle vanhemmuudelle äidin rinnalla. Vanhempien tulee yhdessä neuvotella tasapainosta elintason ja

työmäärän välillä ja priorisoida oman elämän ja perheen yhteisen elämän eri osa-alueita. Isän harrastukset aiheuttavat myös usein poissaoloja. Lasten vuoksi ei tarvitse luopua kaikesta aiemmasta elämästä ja tavoista, mutta jälleen vanhemmilla on neuvottelun paikka; Mistä kaikesta luovutaan perheen hyvinvoinnin säilyttämiseksi? Juha T. Hakalan sanoin, sitoutuminen vanhemmuuteen näkyy arjen valinnoissa. Toisessa vaakakupissa on oma aika, harrastukset ja ystävät ja siinä toisessa lapset ja yhteinen aika heidän kanssaan. (Jämsä ym. 2010; Hakala 2011, 21)

5.3 Perheen yhteinen ajankäyttö

Työssäkäyvän vanhemman ja kotona lasten kanssa olevan vanhemman arjen erot ovat moniselitteisiä. Kotona olevan vanhemman pitäisi kyetä tukemaan työssäkäyvän vanhemmuutta syyllistämättä. Arjen rankkuuden vertailu ja kilpailu siitä, kummalla on ollut haastavampi päivä, eivät johda toimivaan arkeen, vaan ovat omiaan heikentämään kodin ilmapiiriä ja viihtyvyyttä. Kotona lasten kanssa ollessaan vanhempien tulisi olla myös läsnä lapsilleen. Muutokset aikaan ennen lapsia voivat olla haastavia ja raskaitakin. Tasapainon löytyminen parisuhteen, vanhemmuuden, kodin ulkopuolisen elämän ja oman itsensä kanssa näkyy arjen onnellisuutena, jolloin kaikki nämä neljä osa-alueetta ovat huomioituna oikeassa suhteessa toisiinsa. Harrastukset ja itselle tärkeiden asioiden tekeminen kaikessa rauhassa, ilman huonoa omaatuntoa ja syyllisyyttä voimaannuttavat vanhempia lapsiperheen arjessa ja antavat mahdollisuuden palautua työ- tai kotiasioista. Eniten vanhemmilta vaatii lasten vauva-aika, jolloin elämäntapa on hyvin perhe- ja lapsikeskeistä. (Jämsä ym. 2010)

5.4 Tietoinen läsnäolo ja kosketus

Fyysinen läheisyys vanhempien kanssa, hyväksyvät katseet, hymy, lempeä kosketus ja kuulluksi tuleminen antaa lapselle turvallisuuden tunteen ja perustuksen hyvälle itsetunnolle. Vastasyntyneelle kosketus on samanlainen perustarve kuin ravinto ja lepokin. Taapero ja leikki-ikäinen ovat mielellään sylissä tai siliteltävänä. Fyysinen läheisyys vahvistaa aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta, vahvistaa lapsen kokemaa iloa sekä lievittää pahaa oloa, pelkoa tai turvattomuuden tunteita. (Vilén ym. 2010. 196-197; Löytynoja 2007.)

Andersen ja Strawreberg 2010 määrittelevät tietoisien läsnäolon elämäntavaksi. Vanhemmaksi tuleminen asettaa tiettyjä odotuksia ja toiveita lapsiperhearjesta. Jos odotukset eivät toteudu, voi ajautua odottamaan tulevaisuutta ja tämän hetkinen arki hujauttaa ohi hetkessä. On tärkeää pysähtyä pohtimaan, mitä itse haluaa tämänhetkiselä elämältä ja toisaalta myös tiedostaa lapsen tarpeet. Elämä lapsiperheen vanhempana ei ole helppoa, eikä aina saa sitä mitä haluaa. Asiat pitää vain laittaa tärkeysjärjestykseen ja hyväksyä. (Andersen ym. 2010)

5.5 Tukiverkostot

Sukulaiset, ystävät, naapurit ja muut sosiaaliset verkostot ovat oleellinen voimavara lapsiperheessä. Perheellä saattaa olla läheisiä ihmisiä ympärillään, mutta näiden mahdollisuus antaa apua ja tukea voi joskus jäädä erinäisistä syistä käyttämättä. Vanhemmat eivät välttämättä kehtaa pyytää tai ottaa vastaan apua, vaikka sitä olisi tarjottukin. Verkostotyön avulla voidaan saada perheen lähipiiri aktivoitua niin tehokkaasti, että se korvaa perhetyön. Verkostokarttoja tekemällä ja niistä keskustelemalla herätetään ajatus sosiaalisten suhteiden tärkeydestä ja merkityksestä. Mikäli perheellä ei ole sosiaalisia verkostoja olemassa

asuinpaikkakunnallaan, niitä pystytään luomaan erilaisten perhepalveluiden kautta. (Häggman-Laitila 2000, 95-101)

Ydinperheen verkostot koostuvat yleensä sukulaisista, naapureista, ystävistä ja työn, koulun ja päiväkodin henkilöistä sekä viranomaisista. Kriisitilanteissa perheen voimavarat voivat olla koetuksella ja ympärillä olevia läheisiä tarvitaan kriisistä selviytymiseen. Läheiset ihmiset eivät kuitenkaan ole aina automaattisesti positiivinen voimavara perheelle. Tällaiset huolta aiheuttavat ja voimavaroja kuluttavat suhteet perheen verkostoissa on hyvä tunnistaa myös. (Vilen ym. 2010, 221)

6 ARJEN RUTIINIT

Honoré määrittelee hyvän vanhemmuuden merkiksi sen, että lapsi tuntee olonsa turvallisiksi ja rakastetuksi. Turvallisuuden tunne syntyy hoivasta ja huolenpidosta, terveellisestä ruuasta, ulkoilusta ja rajoista, joita vanhemmat asettavat (Honoré 2008.). Päivittäin säännöllisesti toistuvat rutiinit vauva- ja lapsiperheen arjessa tuovat myös turvallisuuden tunnetta lapselle ja auttavat samalla aikuisia arjen hallinnassa. Kun perheeseen syntyy vauva, vuorokausirytmit määrittyvät paljolti vauvan tarpeiden mukaisesti. Vanhemmat voivat silti ohjata päivärytmiä säännölliseksi arkirutiinien avulla. Päivä erotetaan yöstä ja vanhemmat huolehtivat päivittäin myös omista ruoka-ajoistaan, ulkoilusta ja liikunnasta sekä riittävästä unesta ja levosta. (Vilén ym. 2010. 192-193)

Arkirutiinit ja toimintojen säännöllisyys auttaa vanhempaa elämään tietoisesti tässä hetkessä. Rutiinien avulla vanhempi osaa tulkita ja tiedostaa jo varhaisessa vaiheessa lapsen tarpeita. Kaikkea ei voi suunnitella, rutiinit liittyvätkin lähinnä konkreettisiin asioihin kuten ruoka-, ulkoilu- ja nukkumaanmenoaikoihin. Tieto siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu, rauhoittaa myös lasta. Arjen ollessa rutiininomaista ja säännöllistä, siitä on helpompi silloin tällöin myös tilapäisesti poiketa ilman, että joutuu aloittamaan kaiken taas alusta. Tällaisessa arjessa on helpompi suhtautua erilaisiin kriiseihin ja odottamattomiin tapahtumiin. (Andersen ym. 2010)

6.1 Uni ja lepo

Nukahtamisongelmat ovat hyvin yleisiä perheissä, joissa on pieniä lapsia. Puolen vuoden iässä lapsi nukkuu keskimäärin 14 tuntia vuorokaudessa, ja vuoden ikäinen tuntia, kahta vähemmän. Jokainen lapsi on yksilö tässäkin asiassa, kuten myös jokainen aikuinen. Univaikeudet rasittavat kuitenkin jokaista perheenjäsentä ja perheen arkea. Tunnolliset vanhemmat yrittävät toimia oikein, mutta itseluottamus voi olla vähäistä. Lapsi ei nukahda, vanhemmat antavat periksi ja lapsi vaatii aina vain enemmän. Itkevää lasta pitää aina lohduttaa, jotta välttyään hylätyksi tulemisen tunteelta. Lasta ei kuitenkaan ole pakko ottaa sängystä pois, vaan tyyntytellä häntä sängyn vierellä istuen. Unikoulut vaativat paljon aikaa ja kärsivällisyyttä, mutta riittävä uni on tärkeää jokaiselle perheenjäsenelle. (Spock 1988, Rantala 2009.)

Rantala on lasten uniongelmia käsittelevässä artikkelissaan listannut erilaisia haittoja, joita liian vähäinen unensaanti voi aiheuttaa. Pitkään jatkuneesta valvomisesta voi seurata muutoksia ajattelutapaan ja tunne-elämään. Kommunikointi- ja ongelmanratkaisutaito heikkenee, henkilö on ärtyneempi ja itsehillintä vaikeutuu. Mikäli perheessä on kaksi aikuista, tulisi valvominen jakaa niin, ettei unenpuute jää yksin toisen aikuisen kannettavaksi. (Rantala 2009)

6.2 Ravinto

Arjen rutiinit ja säännöllisyys ovat monipuolisen ruokavalion ja ruuan määrän ohella keskeisiä seikkoja hyvän ravitsemuksen saavuttamiseksi. Säännöllisellä ruokailulla voidaan edistää koko perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Leikki-ikäisen lapsen ravinnontarve voi poiketa aikuisen tarpeista ruokailukertojen

määrässä. Aikuisilla ei välipalojen tarve aina ole yhtä suuri kuin lapsella, mutta napostelutottumuksia on hyvä vältellä lastenkin kohdalla. Tärkeää on ravinnon monipuolisuus, lasta voi ohjata maistamaan ja kehittämään makutottumuksiaan kuitenkin ruuan tuputtamista välttäen. Pienikin lapsi osaa jo itse säädellä tarvitsemaansa ruokamäärää. Oleellisinta on myönteinen ruokailuilmapiiri. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004)

6.3 Ulkoilu ja liikunta

Pieni lapsi oppii uusia asioita tutkimalla, liikkumalla ja leikkimällä. Liikkuminen on lapselle luontaista ja erittäin tärkeää monipuolisen kehittymisen vuoksi. Päivittäisen liikkumisen määräksi alle kouluikäisille lapsille suositellaan vähintään kahta tuntia reipasta liikuntaa. Liikkuminen on yleensä omaehtoista ja liittyy olennaisesti arjen toimintoihin, leikkimiseen ja ulkoiluun. Liikkumisen ei tarvitse tapahtua yhtäjaksoisesti, vaan suositusten mukainen kaksi tuntia voidaan jakaa useampaan osaan päivän aikana. Ulkoilu auttaa myös unensaantiin, ja sopiva levon ja liikunnan suhde rytmittää lapsen arkea luonnollisella tavalla. Perheen yhteiset ulkoilu- ja liikuntahetket ohjaavat lasta liikunnalliseen ja terveelliseen elämäntapaan, josta hänelle on hyötyä terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta koko elämän ajan. (Ukk-instituutti 2013; Kansanterveysinfo 2012)

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Perhetyöntekijöiden esiin nostamat toiveet

Perhetyöntekijän ei ole tarkoitus toimia kodin- tai lastenhoitajana, vaan tukea perhettä erilaisten kriisien tai haasteiden kohdatessa säilyttämään tai löytämään elämänhallinta sekä löytää perheen omat voimavarat toimivan arjen toteutumiseksi. Tavoitteena on turvata ja lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia. Ennaltaehkäisevään perhetyöhön voi olla tarvetta jos perheessä on esimerkiksi uusi vauva ja vanhemmilla sen vuoksi selviytymisvaikeuksia, äiti voi olla masentunut tai uupunut tai perhettä kohtaa kriisi, kuten esimerkiksi ero, sairastuminen tai kuolema.

Perhetyöntekijöiden vastauksissa (LIITE 2) perheiden ensisijaisiksi tuen tarpeiksi nousivat arjen sujuvuus, ajan käyttö ja oman ajan tarve, kotihoidolliset taidot, vanhemmuuden tukeminen ja lasten käytöshäiriöt. Työntekijät pitivät tärkeimpänä työvälineenä keskustelua lasten ja vanhempien kanssa. Keskustelun herättämiseksi ja tueksi käytettiin erilaisia lomakkeita, erityisesti jos kyseessä oli vaikea tai arka asia perheessä. Kotikäyntien suunnittelua toteutti osa edellisten käyntien pohjalta, tai miettimällä perhetyön tavoitteita. Erityistilanteessa tietoa hankittiin etukäteen. Osa kotikäynneistä toteutettiin ilman mitään suunnittelua menemällä tilanteen mukaan. Perhetyön tavoitteiden saavuttamista työn aikana arvioitiin keskustelemalla perheen kanssa ja kirjaamalla.

Haasteellisimpina asioina pidettiin keskustelun aikaansaamista perheessä erityisesti hankalissa asioissa, perheen sitouttamisessa perhetyön tavoitteisiin ja isien vähäistä osallistumista perheen arkeen. Uudelta työvälineeltä työntekijät

toivoivat konkreettisia vinkkejä vanhemmille, keinoja perheen sisäiseen vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen vastuullistamiseen, sekä ohjeita arjenhallintaan. Perheiden moninaisuus nousi esille haasteellisena yksinhuoltaja- ja eroperheiden osalta.

7.2 Perhetyön asiakaspalaute vuodelta 2011

Tarkastelen tässä luvussa ennaltaehkäisevän perhetyön asiakaspalautteen antamaa tietoa kymmenen käyntikerran riittävydestä asiakasperheiden tarpeisiin, perheiden saamasta ohjauksesta ja neuvonnasta perhetyön aikana sekä perheen osallistumisesta perhetyöhön. Näiden aineistojen perusteella analysoin, kohtaavatko perhetyössä tarjonta ja kysyntä, vastaako ennaltaehkäisevä perhetyö asiakkaiden tarpeisiin toivotulla tavalla ja pääseekö perhe itse vaikuttamaan työn sisältöön niin, että heidän omat voimavaransa ja perheen yksilöllinen tilanne sekä avun ja tuen tarve otetaan huomioon.

Peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa asiakasperhe voi saada ennaltaehkäisevää perhetyötä yhdellä sopimuksella enintään kymmenen kertaa, jonka jälkeen perheen tilanne arvioidaan uudelleen ja perhe ohjataan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Ennaltaehkäisevää perhetyötä tehdään asiakaslähtöisesti ja tavoitteena on vastata perheiden tarpeisiin yksilöllisesti. Perhetyö on asiakasperheelle maksutonta ja palvelun tarpeen kartoittaa ennaltaehkäisevän perhetyön ohjaaja yhteistyössä sen tahon kanssa, joka on mahdollisesti ohjannut perheen ottamaan yhteyttä perhetyöhön. Asiakkaaksi voi hakeutua myös itse.

Ennaltaehkäisevän perhetyön alkaessa vuonna 2010, perhetyön tiimi on halunnut kerätä asiakkailtaan asiakaspalautteen saamastaan palvelusta. Palaute on erittäin

tärkeää työn kehittämisen kannalta. Palautelomake on annettu jokaiselle asiakasperheelle loppuarvioinnin yhteydessä ja sen on voinut lähettää perhetyön ohjaajalle nimettömänä postitse (LIITE 1). Perhetyötä on aiemmin tehty Kallion alueella esimerkiksi Nivalassa Mannerheimin lastensuojeluliiton toimesta ja joissakin kunnissa kunnan palveluna. Käsitukset perhetyöstä kuntien välillä vaihtelevat suuresti, sillä osa perhetyöntekijöistä on aiemmin toiminut kunnissa kodinhoitajina, joiden työnkuva on ollut hieman erilainen kuin nykyisessä perhetyössä.

7.2.1 Käyntikertojen määrä

Asiakasperhe saa ennaltaehkäisevän perhetyön käyntejä enintään kymmenen kertaa yhdellä sopimuksella. Tämän jälkeen perhetyön ohjaaja yhdessä perheessä työskennelleen työntekijän kanssa käy perheen luona arviointikäynnillä, jossa kartoitetaan perheen nykyinen tilanne, perhetyölle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja mahdollinen tuen tarve jatkossa. Kymmenen kertaa jaettuna kertaan viikossa perhetyön kesto ajallisesti perhettä kohti on kahdesta ja puolesta kolmeen kuukauteen ja suurin osa perheistä taulukko 1 mukaan on tähän määrään tyytyväinen.

TAULUKKO 1. Käyntikertojen määrä

Käyntikertojen määrä	Määrä	%
erittäin tyytyväinen	4	23,5
tyytyväinen	8	47,1
ei tyytyväinen / ei tyytymätön	4	23,5
tyytymätön	1	5,9
Total	17	100,0

Lähes puolet vastanneista perheistä on ollut tyytyväisiä käyntikertojen määrään. Erittäin tyytyväisten ja sellaisten perheiden määrä, jotka eivät ole tyytyväisiä tai tyytymättömiä, on sama, lähes neljännes ja vain yksi perhe on ollut tyytymätön. Käyntimäärien ollessa yhdellä sopimuksella enintään kymmenen, tämä tarkoittaa, että joissakin perheissä perhetyö on saattanut loppua jo ennen kymmenen kerran täyttymistä ja joissakin perheissä on arvioinnin yhteydessä päätetty tehdä uusi kymmenen käyntikerran sopimus. Näin ollen jokainen perhe on käytännössä saanut omia tarpeitaan vastaavan määrän perhetyön asiakaskäyntejä. Käyntikertoja toivottiin parannusehdotuksissa vielä lisää, niille koettiin olevan tarvetta enemmänkin kuin kymmenen kertaa. Enemmän käyntikertoja toivoneilla vanhemmilla oli tarve saada enemmän vapaa-aikaa itselleen.

7.2.2 Ohjaus ja neuvonta

Perhetyössä asiakkaan ohjaus oikeanlaisiin ja arjen sujuvuutta parantaviin toimintatapoihin on oleellista, jotta perheen ja lasten hyvinvointi lisääntyisi. Keskustelujen ja havainnoinnin kautta perhetyöntekijälle hahmottuu tuettavat osa-alueet perheen arjessa. Yhdessä perheenjäsenten kanssa työntekijä pohtii, mitä toimenpiteitä tai muutoksia tarvitaan perheen toiminnoissa tai tavoissa, jotta nämä asiat lähtevät sujumaan. Ohjaaminen ja neuvonta tulee olla asiakaslähtöistä

ja perheen voimavarat huomioonottavaa. Yli puolet vastanneista asiakasperheistä on ollut tyytyväinen saamaansa ohjaukseen ja neuvontaan.

TAULUKKO 2. Ohjaus ja neuvonta

Ohjaus ja neuvonta	Määrä	%
erittäin tyytyväinen	5	29,4
tyytyväinen	10	58,8
ei tyytyväinen / ei tyytymätön	2	11,8
Total	17	100,0

Taulukko 2 osoittaa, että erittäin tyytyväisiä on ollut vajaa kolmannes, tyytyväisiä yli puolet ja loput kaksi perhettä eivät ole tyytyväisiä eivätkä tyytymättömiä. Vankka enemmistö on tyytyväinen tai erittäin tyytyväinen, joten perhetyöntekijät ovat onnistuneet ohjaamis- ja neuvontatyössään hyvin. Ohjaus ja neuvonta voivat liittyä niin kodin- ja lastenhoidollisiin seikkoihin, kuin myös taloudellisiin asioihin tai muihin arjessa tarvittaviin taitoihin lapsiperheissä. Osa perheistä kaipaa edelleen kodinhodollista apua. Palautuslomakkeessa on avoin kysymys, jossa pyydetään esittämään ajatuksia tai toiveita ennaltaehkäisevän perhetyön kehittämiseksi ja useammassa kommentissa kaivattiin vanhanajan kodinhoitajia (LIITE 1).

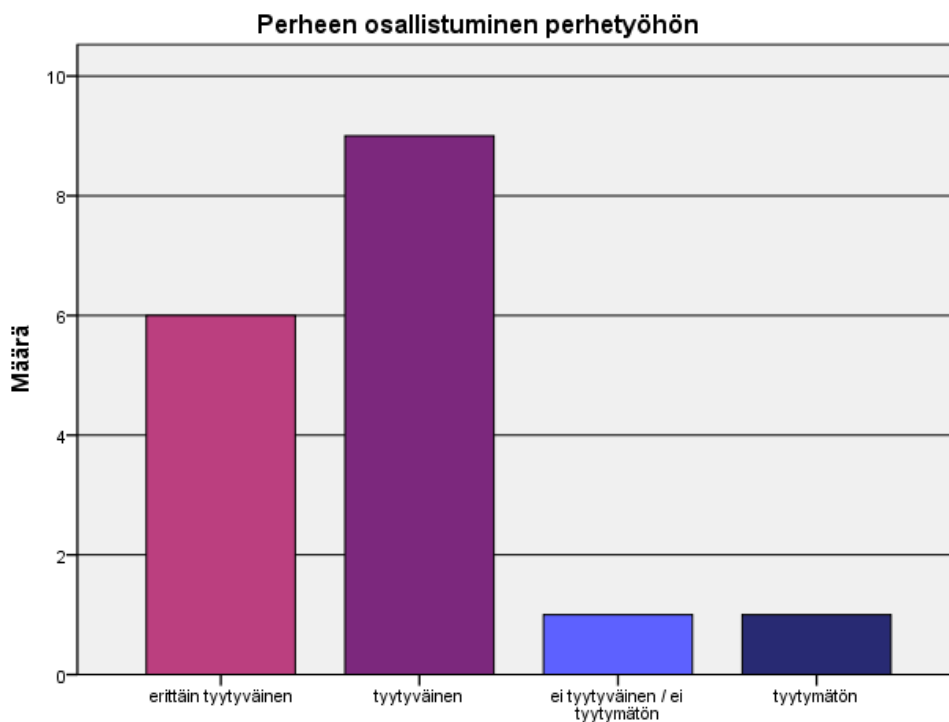
...Yksi mitä olisi itse toivonut lastenhoidon lisäksi, niin kotitöiden tekoa. Esim. imurointia tai tiskien tekoa.

...Itse olin käyntien alussa aika väsynyt. Olisi kiva jos apua voisi kehittää siihen suuntaan että työntekijä auttaisi jossain kotitöissäkin (niinkuin 80-90-luvuilla olivat kodinhoitajat.) Olisi kiva jos työntekijä olisi vaikka imuroinut.

...Perhetyö saisi olla pitempiaikaista, jatkuvaa apua perheeseen, (esim. 2krt/kk) joissa on useampi pieni (alle kouluikäinen) lapsi. Vanhoja kunnon kodinhoitajia kaivataan, kun perheeseen syntyy uusi vauva. Itse ainakin olisin valmis jopa maksamaan jonkinlaista korvausta tällaisesta palvelusta.

7.2.3 Perheen osallistuminen perhetyöhön

Asiakaslähtöisyys ja asiakkaan kuunteleminen on tärkeää ennaltaehkäisevässä perhetyössä. Perheen tunne siitä, että heitä kuunnellaan ja heidän mielipiteensä otetaan huomioon synnyttää luottamusta perhetyöntekijän ja perheenjäsenten välillä. Perhetyön tarkoituksena ei ole muokata perheistä täydellisesti toimivia koneita, vaan perheen omia voimavaroja tukemalla arjessaan hyvinvoivia aikuisia ja lapsia. Perheen osallistuminen perhetyöhön edellyttää perheeltä sitoutumista ja ponnisteluja tavoitteiden saavuttamiseksi heidän omien kykyjensä ja mahdollisuuksiensa mukaan. Suurin osa asiakaspalautetta antaneista perheistä on ollut tyytyväisiä ja erittäin tyytyväisiä omasta osallistumisestaan perhetyöhön.

KUVIO 1. Perheen tyytyväisyys osallistumisestaan perhetyöhön

Valtaosa perheistä on tyytyväinen omaan osallistumiseensa perhetyöhön, kuviossa 1 voimme nähdä, että vain yksi perhe ei ole sen enempää tyytyväinen

kuin tyytymätönkään ja yksi perhe on tyytymätön. Jos perhe ei ole osallisena perhetyöhön, ei työ tuota myöskään tuloksia. Siksi olisi tärkeää saavuttaa yhteisymmärrys työstä jokaisen perheen kanssa. Tyytymättömyys omaan osallistumiseen perhetyössä oli selitetty tyytymättömän perheen palautelomakkeessa.

En oikein ymmärtänyt kysymystä. Perheen oma osallistuminen perhetyöhön? Pitäisikö siis perheenkin alkaa tehdä perhetyötä?

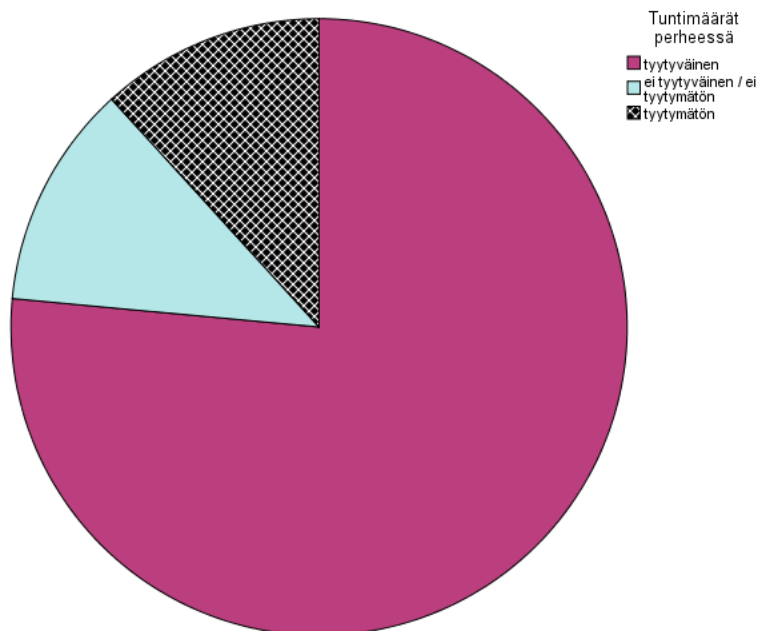
Tämä kommentti kuvastaa epätietoisuutta perhetyön merkityksestä ja toimintatavoista. Asiakasperhe ei ole sisäistänyt oikein perhetyön tavoitteita ja tarkoitusta, jolloin ei voida ymmärtää, millä lailla perhe itsessään voisi olla mukana tekemässä työtä omassa perheessään, perheen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja paremman arjen sujumisen edistämiseksi.

7.2.4 Tuntimäärät perheessä

Tarkastelin asiakasperheiden tyytyväisyyttä perhetyön käyntien tuntimääriin. Perhetyöntekijän yksi haaste on suurissa perheissä ehtiä ottamaan kaikki perheenjäsenet huomioon, jolloin herää kysymys siitä, onko tuntimäärät perhetyössä riittävät ja pitäisikö sitä jakaa eritavoin perheen koosta riippuen. Tuntimäärä vaihtelee käytännössä kahdesta neljään tuntiin riippuen välimatkoista, kun perhetyöntekijä siirtyy perheestä toiseen. Perhetyöntekijän käynnin aikana on toivottu vanhempien olevan kotona ainakin osalla käynneistä, mutta ennalta sovittuina kertoina vanhemmilla on ollut myös mahdollisuus käydä omilla asioillaan perhetyöntekijän huolehtiessa sillä aikaa lapsista perheen kotona. Lastenhoitoapu perhetyön muotona tulee tarpeeseen, kuten seuraava kommentti palautelomakkeen kehittämistoiveissa todistaa.

Kyllähän se olisi toivottavaa, että aikaa olisi enemmän yhtä hoitokertaa kohden. Esim 3½ - 4h... Varmasti tällainen apu on kysyttyä, enemmän hoitajia olisi tarpeen. Ja jos hätä olisi suuri, joka viikko saatava apu/hoitaja olisi paikallaan. Enemmän kiireettömyyttä hoitajalle, siis että hoitaja voisi viipyä tarpeen tullen pidempäänkin, ei olisi niin tiukkaa aikataulua ☺

Kuviossa 2, ilmenee yleinen tyytyväisyys tuntimäärään, minkä perhetyöntekijä viettää asiakasperheessä. Suurin osa on ollut tyytyväinen tuntimääriin, mutta osa toivoisi tuntimääriin muutosta. Perhetyöntekijän työaika muodostuu keskimäärin kahdesta perhekäynnistä päivässä, käyntien kirjaamisesta sosiaalieteen Efficaan sekä siirtymisestä perheestä toiseen. Perhe on saanut esittää myös toiveita käyntien ajankohdalle tai kestolle omien menojensa tai muiden toiveidensa mukaan.

KUVIO 2. Asiakasperheiden tyytyväisyys perhetyön tuntimääriin

7.2.5 Asiakaspalautteen analysointi keskiarvoon perustuen

Ennaltaehkäisevälle perhetyölle on selkeä tilaus Peruspalvelukuntayhtymä Kallion kunnissa. Perhetyö, joka ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta, on matalan kynnyksen palvelu lapsiperheille, jolla voidaan lisätä lasten hyvinvointia yhteiskunnassamme. Ennaltaehkäisevyyteen panostaminen sosiaalityössä säästää korjaavassa sosiaalityössä niin rahaa kuin resurssejakin, mutta ennen kaikkea lapsia ja perheitä. Asiakkaiden tyytyväisyys tarjottuun palveluun on sen jatkumisen edellytys ja asiakaspalautteella on osoitettu, että asiakkaat ovat löytäneet ennaltaehkäisevän perhetyön ja oppineet sitä käyttämään. Taulukossa 4, on asiakaspalautteekyselyn aihealueet keskiarvoineen ja yhdenkään osa-alueen keskiarvo ei laske tyytymättömään tai erittäin tyytymättömään, mikä on erittäin hyvä tulos.

TAULUKKO 4. Aihealueiden keskiarvot

Palaute kokonaisuudessaan	
Tuntimäärät perheessä	2,35
Käyntikertojen määrä	2,12
Ohjaus ja neuvonta	1,82
Perheelle saatu apu	1,76
Perheen osallistuminen perhetyöhön	1,82
Lasten kanssa työskentely	1,35
Palvelu kokonaisuutena	1,88

1= Erittäin tyytyväinen
 2= Tyytyväinen
 3= Ei tyytyväinen/Ei tyytymätön
 4= Tyytymätön
 5= Erittäin tyytymätön

7.3 Asiakaspalautteen ja työntekijäkyselyn vaikutukset työkirjan sisältöön

Asiakaspalautteessa konkretisoitui perheiden toiveet saada kodinhoito- ja lastenhoitoapua ja toisaalta oman osallisuuden tiedostamattomuus perhetyössä.

Oman ajan vähyys askarrutti vanhempia, mikä nostatti kysymyksen perheen tukiverkostoista, ajankäytöstä ja tietoisesta läsnäolosta kotona. Äidin väsyminen nosti esille perheen keskinäisen työnjaon ja tuki perhetyöntekijöiden esiin tuomaa huolta perheen isien osallistumattomuudesta perheen arkeen. Tämä toi ajankäytön suunnittelun ja hallinnan yhdeksi osa-alueeksi perhetyökirjaa. Työntekijät toivat esille lasten aggressiivisuuden, mikä vahvisti osaltaan tarvetta vanhemmuuden tukemiselle perhetyön avulla. Vanhemmuus, tietoinen läsnäolo arjessa ja koskettamisen merkitys nousivat tärkeäksi kokonaisuudeksi arjenhallinnan rinnalle.

7.4 Yhteenveto asiakaspalautteesta ja työntekijöiden näkemyksistä

Perheillä on olemassa tarve ulkopuoliseen apuun perheen arjen pyöryksessä. Ennaltaehkäisevän perhetyön tarkoitus on vastata tähän tarpeeseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, niin että arjenhallinta säilyy. Asiakasperheet ovat tyytyväisiä ennaltaehkäisevän perhetyön palveluihin. He kokevat tuntimäärät ja käyntikerrat pääsääntöisesti riittäviksi. Pienten lasten vanhemmat tuovat kuitenkin esiin tarpeen saada enemmän omaa aikaa sekä lasten- ja kodinhoitoapua. Kyse on aivan konkreettisesta kotipalvelusta, jota Kalliossa on mahdollisuus saada kotipalvelusetelillä perheen kohdatessa kriisin tai ollessa muuten tilapäisesti vaikeassa tilanteessa. Mukavuus syistä kotipalveluseteliä ei saa.

Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on vastata tähän tarpeeseen keskustelemalla perheen kanssa arjen haasteista, vanhempien ja lasten tarpeista ja toiveista ja niiden toteutumisesta. Ratkaisut ajanhallintaan ja oman ajan

lisäämiseen pyritään löytämään perheen sisältä, äidin ja isän toimintatapojen muutoksina tai läheisen tukiverkoston tukemana.

Perhetyön asiakasperheet toivoivat, että perhetyöntekijä olisi pitempiä päiviä yhdessä perheessä niin, että vanhemmat saisivat vapaa-aikaa. Perhetyön avulla asiaa pyritään ratkaisemaan perheen omia voimavaroja hyödyntämällä. Kartoitetaan tukiverkosto ja suunnitellaan ajankäyttöä niin, että molemmilla vanhemmilla olisi mahdollisuus omaan aikaan arjen pyöryksen keskellä jatkossa ilman perhetyön työpanosta. Perhetyö ei voi tarjota pitkäaikaista apua, mutta perheen omilla tukiverkostoilla ja arjen suunnittelulla voidaan saada aikaan pysyvämpi muutos haastavaan lapsiperheen arkeen. Tämä edellyttää vanhempien ja koko perheen sitoutumista ja osallistumista perhetyöhön ja sen tavoitteisiin sekä perheenjäsenten orientoitumista muutoksiin omassa käyttäytymisessään ja ajattelutavassaan.

Perhetyöntekijät toivoivat, että uusi työväline toisi nykypäivän perhetyötä asiakkaille tutummaksi ja ero nykyisen perhetyöntekijän ja aiemman kodinhoitajan toimenkuvan välillä selkenisi. Perheen arjessa ilmenevien vaikeiden asioiden puheeksi otto vanhempien kanssa koettiin vaikeaksi. Tähän tarpeeseen työvälineellä pyrittiin vastaamaan alussa olevan haastattelulomakkeen avulla. Vanhemmat saavat itse pohtia omaa arkeaan ja nostaa sieltä asioita, jotka itse henkilökohtaisesti kokevat haasteellisena ja joihin kaipaisivat muutosta. Perheen isä ja äiti saattavat kokea arjen eritavalla, jolloin on hyvä, että kumpikin pohtii asioita omalla tahollaan ennen yhteistä keskustelua.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa työväline ennaltaehkäisevän perhetyön asiakasperheiden ja työntekijöiden käyttöön. Tätä varten halusin selvittää, mitä perhetyöntekijät itse kokevat työssään tärkeäksi ja haasteelliseksi. Nämä vastaukset toivat konkreettisen todellisuuspohjan nykypäivän perheiden arjen sujuvuudesta ja sen haasteista. Tämä näkökulma edusti erityisesti ammatillista näkökulmaa perheen arjesta, kuten moniammatillisen työryhmän jäsenten näkemyksetkin.

Asiakkaan näkökulma, kokemukset ja mielipiteet ovat tärkeitä, kun suunnitellaan asiakaslähtöistä työtä. Ennaltaehkäisevän perhetyön asiakasperheet kaipasivat tukea ja apua arkeensa konkreettisesti lasten- ja kodinhoitoon. Perhetyö vastaa kuitenkin enemmän oman arjen hallinnan ja suunnittelun ohjaamiseen sekä vanhemmuuden tukemiseen. Opastusta lasten kasvatukseen ja ohjeita haastaviin tilanteisiin on jokaisen saatavilla lukuisilla perheille suunnatuilla nettisivuilla. Mediassa käydään keskustelua lasten kasvatuksesta ja perheiden hyvinvoinnista, lehdissä on artikkeleita liittyen lasten kasvatukseen ja lastenneuvolasta jaetaan vanhemmille ikäkausioppaat neuvolakäyntien yhteydessä. Tietoa on niin paljon, että sieltä voi olla jo vaikea poimia se olennainen juuri omaan tilanteeseen ja omalle perheelle sopivaksi. Vanhemmat voivat olla myös jo niin väsyneitä, että ohjeita ja apua ei osata itse etsiä tai soveltaa omaan käyttöön.

Konkreettisen työvälineen kokoaminen oli haastavaa. Valmiita työmenetelmiä perhetyön käytössä on ollut jo runsaasti, mutta niitä ei ole ollut yksissä kansissa. Mielestäni alkuhaastattelu on kaiken työn perusta, jonka avulla voidaan suunnitella perhetyössä käytettäviä menetelmiä ja aihe-alueita, joihin työtä

suunnataan. Haastattelussa perheen äiti ja isä nostavat esiin juuri niitä asioita, jotka kokevat itse joko voimavaroikseen ja hyvin toimiviksi omassa arjessaan, tai vastaavasti arkea kuormittaviksi seikoiksi. Perhetyöntekijän tehtäväksi jää herättää asioista keskustelua ja saada perheenjäsenet yhdessä sitoutumaan paremman arjen rakentamiseen. Perhetyöntekijän ammattitaidon varaan ja vastuulle jää myös työkirjan ulkopuolisten työmenetelmien käyttö ja hallinta. Jokaisen perheen yksilölliseen tarpeeseen ei työväline anna täsmäasetta. Perhetyötä kehittäakseni lähtisin seuraavaksi suunnittelemaan mittaria, jolla perhetyöntekijä voisi asiakassuhteen päätyttyä tai säännöllisin väliajoin arvioida oman työnsä ja käyttämiensä menetelmien vaikuttavuutta.

Tein työtä hyvin itsenäisesti. Vähemmällä olisin päässyt kun olisin käyttänyt enemmän ohjaavan opettajan tarjoamaa apua ja opastusta. Aiheen valintaa ja työhön ryhtymistä en silti ole katunut, kiinnostukseni perhetyötä kohtaan on edelleen vahva. Työotteeni on luonnostaan innovatiivinen ja uuden kehittäminen loi työhöni juuri sitä haastetta, mitä olin kaivannutkin. Opintojen ohessa tekemäni työ perhetyössä ja lastensuojelussa on entisestään vahvistanut ajatustani sosiaalityön kehittämisestä entisestään asiakaslähtöisemmäksi.

Mielestäni perhetyössä voi soveltaa hyvin aiemman ammattini, kaupan alan asiakaspalvelun periaatteita. Aluksi on tärkeää kuunnella asiakasta, jotta voi tunnistaa asiakkaan kokeman tarpeen. Sen jälkeen asiakaspalvelija esittelee eri vaihtoehtoja, joista asiakas valitsee hänelle parhaiten sopivan. Perhetyössäkään ei voida suoraan käskä perhettä toimimaan tietyllä tavalla, kuten ei myyjäkään käske asiakasta ostamaan myyjän mielestä asiakkaalle parhaiten sopivaa tuotetta. Tarpeet ovat asiakkaasta lähtöisin ja päätökset tekee asiakas.

LÄHTEET

Andersen, H. & Strawberg, A-M. 2010. Tietoisen läsnäolon opas vanhemmille. Tallinna: Raamatufriikikoja.

Hakala, J. 2011. Onnellinen lapsi – vanhempien kasvatusoppi. Juva: Gummerus Kustannus Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1996. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Honoré, C. 2008. Perhe paineessa? Manifesti riittävän vanhemmuuden puolesta. Helsinki: Bazar.

Huttunen, J. 2011. Vanhemmuus uusperheessä. Suomen uusperheellisten liitto. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.uusperheelliset.info/supli/uusperheasiaa/vanhemmuus/155-sosiaalinen-vanhemmuus-uusperheessa>. Luettu 3.12.2012.

Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I. 2000. Varhaista tukea lapsiperheille – Kokemuksia Lapsiperhe-projektin perhetyöstä. Helsinki: Käpylä Print Oy.

Jämsä, J. & Kalliomaa, S. 2010. Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto.

Kansanterveysinfo. 2012. Lasten hyvä arki. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://www.kansanterveys.info/lastenarki/lukijalle.htm>. Luettu 2012.

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Löytynoja Pirkko. 2005. Eheyttävä kosketus – koulutuspaketti päivähoiton henkilöstölle. Opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Ylivieska.

Rantala, J. 2009. Pienen lapsen uni ja uniongelmat. Yle/Olotila. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://olotila.yle.fi/perhe/lasten-kasvatus/lastenpsykiatri-vastaa/pienen-lapsen-uni-ja-uniongelmat>. Luettu: 26.2.2013.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2004. Lapsi, perhe ja ruoka. Julkaisuja 2004:11. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/julkaisu/1057581>. Luettu: 26.2.2013.

Spock, B. 1988. Vanhemmuus. Juva: WSOY

Ukk-instituutti. 2013. Lastenliikuntasuositukset. Www-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ukkinstituutti.fi/tutkimus>. Luettu: 26.3.2013.

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.). 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä – Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2007. 1.-2. painos. Lapsuus – erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Peruspalvelukuntayhtymä

PALAUTE ENNALTAEHKÄISEVÄSTÄ PERHETYÖSTÄ

Perheeseen on tehty ennaltaehkäisevää perhetyötä. Työn kehittämiseksi toivomme että vastaatte seuraaviin kysymyksiin. Palautteenne on meille tärkeä.

	erittäin tyytyväinen	tyytyväinen	ei tyytyväinen/ ei tyytymätön	tyytymätön	erittäin tyytymätön
tyytymätön					
1. Tuntimäärät perheessä	☐	☐	☐	☐	☐
2. Käyntikertojen määrä	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ohjaus ja neuvonta	☐	☐	☐	☐	☐
4. Perheelle saatu apu	☐	☐	☐	☐	☐
5. Perheen oma osallistuminen perhetyöhön	☐	☐	☐	☐	☐
6. Lasten kanssa työskentely	☐	☐	☐	☐	☐
7. Palvelu kokonaisuutena	☐	☐	☐	☐	☐

Jos vastasit johonkin/joihinkin kohtiin tyytymätön tai erittäin tyytymätön, miksi?

Mitä ajatuksia/toiveita sinulla on ennaltaehkäisevän perhetyön kehittämiseksi?

KIITOS

VASTAUKSESTASI

!

HAASTATTELU PERHETYÖNTEKIJÄLLE

- 1 Mitä työn kannalta oleellista perhetyöntekijän pitäisi tietää perheestä ennen työn aloittamista ?
- 2 Tuen tarpeet perheessä nykyään?
- 3 Mitä teet perheiden kotona ja mitä työvälineitä käytät?
- 4 Kuinka suunnittelet perhekäyntejä etukäteen?
- 5 Kuinka toteutat väliarviointia perhetyölle asetettujen tavoitteiden suhteen?
- 6 Haastavinta perhetyössä, yleisimpiä tilanteita, jolloin oma ammattitaito, jaksaminen tai kyvyt eivät riitä?
- 7 Perhetyöntekijän toiveet työvälineistä, millaisia ja mihin asioihin liittyviä?

LOMAKKEENKÄYTTÖLUPA

Lähtettäjä: Minna Ohtamaa [mailto:Minna.Ohtamaa@cou.fi]

Lähetetty: 30. heinäkuuta 2012 10:06

Vastaanottaja: Hakulinen-Viitanen Tuovi

Aihe: Lomakkeen käyttö

Hei!

Olen kolmannen vuoden sosionomiopiskelija Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulusta Ylivieskasta. Teen opinnäytetyötä ennaltaehkäisevään perhetyöhön, aiheena on työväline perhetyöntekijälle.

Pyydän lupaanne käyttää mukailen teidän voimavarainen vanhemmuus- terveellinen lapsuus - projektin lomaketta, Vauvaperheen arjen voimavarat. Mainitsen luonnollisesti lähteeni asianmukaisesti, mikäli saan lomaketta käyttää mallina omaan haastattelulomakkeeseeni. Oma työni suuntautuu vauvaperheiden lisäksi lapsiperheisiin, joissa on alle kouluikäisiä lapsia ja tarve ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Toivon pikaista vastaustanne,

Ystävällisin terveisin

Minna Ohtamaa

minna.ohtamaa@cou.fi

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu

Hei

Saat luvan käyttää lomaketta opinnäytetyössäsi. Olen kiinnostunut opinnäytetyöstäsi, joten laitatko minulle sitten hyväksytyyn version. Opinnäytetyön teon iloa! terveisin Tuovi Hakulinen-Viitanen

Tuovi Hakulinen-Viitanen

Tutkimuspäällikkö, TtT, Dosentti (Terveiden edistäminen)

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut -yksikkö

Lapset, nuoret ja perheet -osasto

Sosiaali- ja terveystyöpalvelut -toimiala

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

Postiosoite: PL 30, 00271 Helsinki

Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4 (Lintulahden toimipiste)

puh. +358 2952 47109,

tuovi.hakulinen-viitanen@thl.fi

www.thl.fi/kasvunkumppanit

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan

Peruspalvelukuntayhtymä Kallion ennaltaehkäisevä perhetyö

Vastuhenkilö organisaatiossa

Perhepalveluiden palvelujohtaja, Pirjo Matikainen

Tutkimusluvan anoja

Minna Ohtamaa

p. 045 231 3893

minna.ohtamaa@cou.fi

Tutkimuksen nimi

”Evästä reppuun”

Tutkimuksen tarkoitus

Tuottaa yhtenäisen työväline ja opas perhetyöntekijöille ennaltaehkäisevään perhetyöhön. Suunnittelussa on apuna moniammatillinen työryhmä.

Tutkimuksen kohderyhmä

Ennaltaehkäisevä perhetyö peruspalvelukuntayhtymä Kalliossa

Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, kehittämistyö ja toiminnallinen opinnäytetyö: Perhetyöntekijöiden haastattelut ja keskustelut heidän kanssaan.

Tapaamiset moniammatillisen työryhmän kanssa.

Ennaltaehkäisevän perhetyön asiakasperheiltä vuosina 2010-2011 kerätty nimetön palaute perhetyöstä.

Aineiston keruun arvioitu ajankohta

17.11.2011-30.11.2012

Tutkimussuunnitelma hyväksytty 31.1.2012 Sosiaali-alan tiimissä

Tutkimuksen ohjaaja Kaija Koivusaari

Lupa myönnetään

paikka Ylivieska **aika** 7 / 2 20 12

Luvanmyöntäjän allekirjoitus Pirjo Matikainen